List 10. **NOVICE** Tečaj XLII.

gospodarske, obrtniške in národne.

Izhajajo vsako sredo po celi pôli. Veljajo v tiskarnici jemane za celo leto 4 gold., za pol leta 2 gold., za četrt leta 1 gold., pošiljane po pošti pa za celo leto 4 gold. 60 kr., za pol leta 2 gold. 40 kr., za četrt leta 1 gold. 30 kr.

V Ljubljani 5. marca 1884.

Obseg: Kmetijsko šolstvo na Kranjskem. — Domačim sadjerejcem za pomladanski čas. (Dalje.) — Kmetijske novice in izkušnje. — Vprašanja in odgovori. — C. k. kmetijska družba kranjska. — Knezo-nadškof dr. Andrej Golmajer. (Dalje.) — Govor poslanca dr. Riegerja proti postavnemu proglašenji nemškega jezika za državni jezik 25. januarija 1884. (Dalje.) — Naši dopisi. — Novičar.

Gospodarske stvari.

Kmetijsko šolstvo na Kranjskem.

Če sem sklenil spisati članek o kmetijskem šolstvu na Kranjskem, ni mi dalo k temu toliko sedanje žalostno stanje tega šolstva povod, kakor le želja, da bi nekatere napačne misli in nazore, ki se jih ima o kmetijskem poduku, sploh popravil.

Kmetijski pouk, kakor je uravnan v Avstriji, deli se:

1. Kmetijski pouk v zvezi z natoroznanstvom na ljudski šoli.
2. Kmetijstvo na nadaljevalnih šolah.
3. Kmetijski pouk na strokovnjaških šolah:
   a) niže občne gospodarske in posamesnim strokam kmetijstva namenjene šole;
   b) srednje gospodarske šole;
   c) velika šola za kmetijstvo in gozdarstvo na Dunaji.

Kar se tiče kmetijskega pouka na ljudski šoli, je oni vsled določil, ki veljajo za te šole, omejen na ono, kar se zamore otroku na podlagi ravno raztolmačenega natoroznanstva dopovedati. Koliko natoroznanstva se na ljudski šoli (pred očmi imam šolo na kmetih) zamore otroku v glavo ubiti, je vsacemu neprenapetemu učitelju znano!

Od onih strok natoroznanstva, ki so podlaga kmetijstvu, dovoljujem si pa trditi, da je nemogoče jih otroku primerno razložiti, še manj pa na njih podlagi kmetijstvo učiti. Kmetijstvo na ljudski šoli je mlat prazne slame, brezvspešna potrata časa, ki se godi na škodo branja, pisanja in računanja. Prepričan sem, da kmet, izurjen v pisavi in računu, bo bolje gospodaril kot oni, ki vse to le površno zna, po glavi mu pa rojijo nerazumni odlomki iz kemije, geologije ali celó astronomije.

Edino, kar se na ljudski šoli za kmetijstvo zamore storiti, je, otroka učiti spoznavati kmetijstvu škodljive živali in njih pokončevanje, spoznavanje koristi tičev, vzbujati v otroku ljubezen do snage in reda, in konečno, ako je učitelj zmožen in ako ima izgledno upravljen vrt na razpolaganje tudi toliko sadjereje in zelenjadoreje, kot je z ozirom na starost otrok in njih razuma mogoče. Nemogoče mi je misliti, da se bode kedaj naš konservativni kmet pustil od svojega desetletnega sinčeka v kmetijstvu podučevati; ko bode pa priložnost prišla, da bode sinček zamogel v ljudski šoli nabrane nauke iz kmetijstva dejansko porabljevati — je pa uže vse pozabil. Koliko se je denarja uže potratilo za subvencijo in nagrade učiteljem, potem kmetijskega poduka na ljudski šoli. Kako pristransko in nepravično so se nagrade delile? Ko bi se ta denar bil porabil za nakup sadnega drevja, katero bi se zastonj med kmetovalce razdelilo, ali pa za vzdržavanje drevesnice, iz katere bi se po prav nizki ceni dobivalo dobro in izgledno izgojeno sadno drevje; koliko boljše obresti bi donašal tako naložen kapital! Res je, da imamo precejšnje število šolskih vrtov — ali v kakošnem stanu? Sicer pa, kaj je krivo temu? Včasih učitelj sam, dostikrat pa občina ali pa šolski svèt, katera urada mislita, ako se učitelju le samo prostor za vrt odloči, je pa dovolj storjeno. Iz nič je samo Bog svet vstvaril!

Ako pa učitelj za kmetijstvo nič ne stori, ali mu je za zameriti? Tisti, ki je uže skusil podučevati, vé, kaj se pravi, 5 ali še več ur na dan se s paglavci ukvarjati, potem pa še za to bore plačo, ki jo dobiva, kmetijstvo podučevati in šolski vrt v izglednem stanu vzdrževati? Ne, prav nič mu ni zameriti, toliko manj ker je upanje v nagrado ne samo od sreče odvisno (o zaslugi še ne govorim ne), ampak tudi od protekcije.

Pridimo toraj do spoznanja, da ljudska šola ni za take eksperimente, kmetijstvo na-nje naj se omeji na zgoraj zaznamovane predmete, šolski vrt naj pa učitelj po svoji moči tako obdeluje, da mu zamore služiti v dokaz svoje zmožnosti, ako želi biti poklican za vodjo šoli, katera je sklenjena z nadaljevalnim kmetijskim tečajem. Na taki šoli naj bode pa učitelj znatno bolje plačan, da vsaj vé, čemu dela. O takih nadaljevalnih šolah prihodnjič.

Domačim sadjerejcem za pomladanski čas.

Spisal M. Rant.

(Dalje.)

Vse druge zemlje so pa sadjereji več ali manj ugodne. Kolikor bolj globoka je zemlja in kolikor več redilnih snovi (raznega gnojila) se v nji nahaja, toliko

obilnejšega in boljšega pridelka moremo tudi od sadnega drevja pričakovati. Nekatere sadne vrste so gledé zemlje bolj kočljive, a druge so pa v tem obziru tudi prav z malim zadovoljne, kakor razne sadne vrste, katere v gospodarstvu na razne načine vporabljujemo, to je, katerih sadje ni surovo dobro in prijetno za vživati, ter je sušimo, kuhamo, meljemo, iz njega mošt ali sadno vino in pa kis napravljamo. A pri vsem tem mora domači sadjerejec na fizikalične lastnosti in pa na spodnje plasti zemlje sadnemu vrtu namenjene posebni pozor jemati.

Skušnja uči, da črešnja ljubi bolj rahlo, suhljato in globoko zemljo, v kakoršni najčvrsteje raste in najobilnejše rodi; češpljam vgaja bolj vlažno (volhko), tudi še celó bolj plitvo zemljišče; hruška zahteva globoke in gorkejše zemlje, nego jabolko; orehi in kostanji obnesejo se pa najbolje v globoki in suhi zemlji. To nam je očitni migljej, da mora domači sadjerejec pri nasadu rodnega drevja na stalno mesto ob enem tudi vrh ali krono taistega, v kakoršno se naravno razrasti ima, pred očmi imeti; kolikor višja in obsežnejša se ta razviti ima, toliko globokejše zemlje tudi drevó za pravilni razvoj svojih korenin potrebuje in zahteva. Bolj ko je zemlja rodovitna in globoka, v katero sadno drevo stalno posadiš, lepše in krepkeje bode se ti razvijalo in o svojem času tudi toliko lepšega in okusnejšega sadu rodilo.

Samo ob sebi je umevno, da se mora praktičen domači sadjerejec o kakovosti spodnje zemlje, kjer namerava nov sadni vrt stalno napraviti, popreje dobro prepričati. To doseže pa najgotoveje s tem, da tu in tam na takem zemljišči od 1 do 1·30 metra globoke poskuševalne in preiskovalne jame izkoplje. Drug naravni dokaz o dobroti in vrednosti spodnje zemlje za sadjerejo so mu pa bližnja sadna drevesa in tudi druge gospodarske rastline, katere svoje korenine globoko v spodnjo plast rinejo in rastó na enakem zemljišči gledé zemeljne dobrote, kot je ono novemu sadnemu vrtu namenjeno.

Zemljišče, kateremu je spodnja plast stalno premokra, mora se po drenažah ali pa po pokritih jarkih pravilno osušiti; ono pa, ki presuho, mora se s potrebno vlago ali mokroto preskrbeti. Ako pa tega nikakor izvesti mogoče ni, se taka (premokra in presuha) zemlja potem za sadni vrt nikakor koristno in vspešno več rabiti ne more.

Naj povedano le-sem zadostuje!

Za nameček le še nekaj malega.

Prav pogostokrat sem uže slišal domačega sadjerejca-samouka lamentirati o tem, da se mu presajeni divjaki in pa na stalno mesto posajena žlahna sadna drevesa, če ne uže v istem letu, pa vsaj prav gotovo v malo letih (prezgodaj) vsušé in pod zló pridejo. Temu utegnejo razni vzroki povod biti, med katerimi je pa prvi in najpoglavitnejši: „pregloboki nasad“. O tej veliki in škodljivi sadjerejski napaki govori „der praktische Obstzüchter“ kot organ „deželnega sadjerejskega društva nižje-avstrijskega“ in „c. kr. avstrijskega pomologičnega društva“ v svoji drugi letošnji številki nekako tako-le: „Največa napaka je, sadno drevje pregloboko saditi. Kdor sadno drevo sadi, naj pred vsem pazi, da od pravega drevesnega debla prav nič v zemljo ne pride. Tam, kjer se razrašča deblo navzdol v korenine (kjer se loči koreninični vrat od pravega debla), naj se pri na novo vsajenem drevescu ločita tudi površje zemlje in prosto ozračje. (Korenine s koreniničnim vratom vred naj bodo v zemlji, a pravo deblo z drugimi deli vred naj pa brez zadržkov čist in sveži zrak vživajo). Obilne nabrane dejanske skušnje so gledé preglobokega nasada sadnega drevja na stalno mesto sledeče dokazale in potrdile:

Drevó 2 stara palca pregloboko vsajeno, zamré užé v 15—20 letih.

Drevó 2—4 stare palce pregloboko vsajeno, zamré uže v 6—12 letih.

Drevó 5—6 starih palcev pregloboko vsajeno, zamre uže v 3—4 letih.

Drevó 7—8 starih palcev pregloboko vsajeno, zamre vže v 1—2 letih.

Drevó 9—12 starih palcev pregloboko vsajeno, vsahne navadno uže isto leto. Domači sadjerejci, opazujte navedene razmere na svojih sadnih vrtih v svojo korist!

Ta kmali pogin pa ni še edini slabi nasledek preglobokega nasada; sadno drevo pregloboko vsajeno tudi nikdar rodovitno ne postane. — Boljše je toraj sadno drevje nekoliko bolj plitvo nego pregloboko na stalno mesto saditi.

Globoko naj se sadé edino in le hruševa drevesa na kutno, a jabolčna pa na „ivanšeka“ požlahnjena; ta morajo se vselej do požlahnjenega mesta globoko v zemljo posaditi. Zakaj to? Zato, ker kutnine in „ivanšekove“ podlage, kolikor jih je v zemlji, tudi iz debla v zemlji tičečega čvrstih in dobrih korenin poženó; dalje tudi zavoljo tega, ker so te podlage proti mrazu zeló občutljive, morajo se do požlahnjenega mesta v zemljo posaditi, kjer so pred pozebljenjem in zmrzlinom popolnem obvarovane.“

Nad vse me bode veselilo, ako sem s temi svojimi vrsticami le enemu samemu domačemu sadjerejcu kaj koristnega v povzdigo in zboljšanje prekoristne sadjereje svetovati zamogel.

Vsem sadjerejskim naprednjakom zakličem pa navdušeno: Neustrašeno naprej za prekoristno stvar! Bog daj obilnega blagoslova!

Kmetijske novice in izkušnje.

Dobri zakoni.

Deželni zbor moravski je bil sklenil in predložil zakone o spojanji kmetijskih zemljišč, o delitvi vkupnih zemljišč in o uravnanji vkupnih, užitnih in upravnih pravic, ki se teh zemljišč držé, o postavi deželnih komisij o zadevah odstranjevanja enklav po gozdih in o zakroževanji gozdnih mejá. Le-tem jako primernim in posnemanja vrednim zakonom je cesar potrjenje podelil z najvišim sklepom dné 13. februarija t. l. („Slov. Narod“).

Dober ribji lov.

Grof Wilczek je na svojem posestvu Hrušavi iz ribnjaka dal za prodaj k božičnim praznikom vse karfe poloviti. Ribnjak meri 160 oralov, ter so nalovili 17.880 karfov, katerih vsak je vagal 3—4 funte.

Gnojenje sadnemu drevju

zamore se storiti s suhim ali mokrim gnojem. Kedor hoče gnojiti, da pospeši rast lesa, naj gnoji konec meseca marca, začetek aprila; cvetnim očesom na korist gnoji naj se pa v avgustu in septembru. Gnojnica se mora pred porabo s polovico vode pomešati ter nekoliko od debla proč, drevesu prilivati; primešati se sme tudi nekoliko pepela.

Kdor ne veruje, naj sam izračuni.

V neki družbi se je trdilo, da je le malo ljudi na svetu, kateri bi bili v stanu plačati podkovanje konja,

ako bi prvi žebelj $^1/_2$ kr. stal, vsaki slednji pa še enkrat toliko kot njegov prednik. In res je! Račun pové, da 32. žebelj stane 10,737.418 gold. 24 kr. in vseh 32 žebljev skupaj 21,474.829 gold. 47$^1/_2$ kr.

Vprašanja in odgovori.

(Na tem mestu bode vredništvo radovoljno sprejemalo, odgovarjalo in razmotravalo vprašanja zadevajoča vse kmetijske stroke, katere bodo stavili p. n. bralci „Novic“. Odgovarjali bodemo po svoji najboljši moči, zagotovljeno nam je pa tudi sodelovanje izkušenih strokovnjakov. Vprašanja, katera se tičejo tacih stvari, ki jih uredništvo ne more poznati, pa so znana kateremu drugemu bralcu „Novic“, prosimo vljudno za njih pojasnenje. Vred.)

Vprašanje 1. Ali so tropine iz pivovarnic za krmo zdrave? Ali ima njih krmenje pri plemenskih kravah katere slabe nasledke? (V. v Š.)

Odgovor. Sveže take tropine so prav dobra in zdrava krma za krave, kakor za goved sploh. Krma pa sme obstati k večem le do polovice iz tropin, druga polovica naj bo suha klaja, kakor seno, slama itd. Ni pa res, da vsled krmenja tropin krave prezgodaj storé ali pa da postanejo navdušljive.

Vprašanje 2. Kupil sem v jeseni bo leto, starega vina, katero sem spravil v skoraj novo, dobro osnaženo posodo. Pretečeni teden vino pretočim in zapazim, da vino v kratkem času v kozarcu temno postane. Kaj je temu vzrok in kako pomagati? (G. Š. v R.)

Odgovor. Da vino temno postane, pride od železa v njem. Preiščite železo od sodovih vrat, če ni prišlo z vinom v dotiko. Ako je to slučaj, zakapajte železo sè žveplom. Železo se na zraku spoji s čreslevino, in vino zato stemni. Napaka se pa tako-le popravi: Pretočite in prezračite vino takoj in očistite ga z želatino.

Vprašanje 3. Slišal sem, da vse pokončevanje predenice ne bode pomagalo, dokler kmetovalci ne bodo deteljnega semena na sito čistili. Kje so na prodaj taka sita in po kakošni ceni? Ali se opravi morebiti tudi z navadnim sitom? (Župnik R. v V. g.)

Odgovor. Da se zapreči razširjevanje predenice, potrebno je obojno: Plevel na njivi pokončevati in čisto seme sejati. V prihodnji številki govorimo več o predenici. Za čiščenje deteljnega semena morajo biti posebna sita. Najceneje in najbližje se dobi tako zvano Kohlertovo ročno sito pri g. Franc Filli-ju v Celovcu. Cena je s zavojem vred 12 gold.

C. kr. kmetijska družba kranjska.

Seja glavnega odbora dné 2. marca 1884

pod predsedstvom gosp. barona Wurzbacha. Navzoči: gg. podpredsednik Seunig, tajnik Pirc in odborniki: Brus, Detelja, Goll, Jerič, Kastelic, Murnik, Neweklovski, Robič, Souvan, Wičel, dr. plem. Wurzbach.

Obravnavale so se sledeče zadeve:

C. k. kmetijska družba štajarska vabi družbo, da naj se tudi ona pridruži prošnji do sl. c. kr. ministerstva za prevredbo določil, ki sedaj veljajo pri vžitninskem davku klavne živine, ker so uže zastarela. Vsled poročila odsekovega sklene glavni odbor se tej prošnji pridružiti, in sicer tako, da se prosi namesto sedanjega neprimernega davčnega postavka, ki veljá za vso živino sploh, za nov, na podlagi teže progresivno rastoči užitninski davek.

Na poziv slavne deželne vlade od 5. januarija t. l., da naj se kmetijska družba izreče o ustanovitvi kmetijskih, nadaljevalnih šol, je odsek, kateremu se je to v pretres izročilo, sledeče predlagal, kar je tudi glavni odbor sprejel: Z ozirom na sedanje razmere je ustanova nadaljevalnih šol na podlagi „učnega črteža od leta 1876. za kmetijska nadaljevalna izobraževališča“ nemogoča. Kmetijska družba je za provizorično nadaljevanje sedanjega modusa kmetijskega poduka na ljudski šoli, prosi pa slavno vlado, da naj na to dela, da se bode na učiteljski pripravnici namestil strokovnjak v kmetijstvu, da bode mogoče v svojem času pričeti z osnovo nadaljevalnih kmetijskih šol. Tudi priporoča ukreniti, da se spiše kmetijsko berilo za nadaljevalne šole.

Deželna vlada vpraša kmetijsko družbo v dopisu od 12. februarija t. l. za njeno mnenje o prihodnji organizaciji kmetijskega popotnega poduka na Kranjskem. Po daljši razpravi je z večino glasov sklenil centralni odbor, imenovani dopis tako rešiti:

Glavni odbor v prvi vrsti naglaša veliko potrebo nameščenja strokovnjaškega učitelja na pripravnici, priznava pa za ta čas, da se to zgodi, potreba popotnega poduka, usoja si pa opomniti, da mora organizacija tega poduka predrugačena biti, ako se le količkaj vspeha od te ustanove zahtevati hoče. Glavni odbor prosi, da vlada instrukcije potnega učitelja v soglasji s kmetijsko družbo izdela.

Nadalje se reši več vlog, ter se za ude na novo v družbo sprejmejo sledeči gospodje: Pretnar Jakob iz Srednje vasi, Sodja Josip iz Bohinjske Bistrice; oba gospoda nasvetovana od podružnice bohinjske; Avbelj Anton iz Hleviš, Mal Janez iz Peče, Švarcelj Janez iz Prevoj, Škerjanec Janez iz Škerjančevega, Jerman Franc iz Radomelj, Šmon Franc iz Rodice, Dolžan Janez, župnik v Ihanu, Stupica Franc, župnik pri sv. Heleni, Kavka Josip iz Vidma; vsi nasvetovani iz podružnice v Podpeči; Premrov Franc iz Martinjaka, nasvetovan od podružnice planinske.

Životopisne črtice.

Knez-nadškof goriški
dr. Andrej Golmajer.

(Dalje.)

V malo letih je bil spravil nadškof Golmajer podložno osobje in vse reči v tako lep red, da je bila škofija, kolikor človeška slabost dopušča, ena najbolj urejenih in oskrbovanih. To se je pokazalo jasno sosebno zadnja 2—3 leta, ko je višega pastirja zapuščal spomin in ni mogel več vsega tako opravljati, kakor nekdaj. Vkljub temu zadržku je bila škofijska vlada redna, rekel bi, dobra, in bila bi še bolja, ko bi si bil onemogli starček privzel pomočnega škofa, kakor so vsi želeli. Ali on se je držal menda — vedoma ali nevedoma — pregovora slovenskega: „Meni luč — tebi ključ“. Omenil sem redno vladanje poslednja leta Golmajerjeva zato, ker mu moramo to v veliko hvalo šteti in ker nam opravičuje resnico, da, če je kolo pomazano, teče samo. Denimo, da ni bil Golmajer poprej vse dobro, naravno uredil in napotil, ampak kak umeten burokratiški stroj napravil, moral bi se bil zadnja leta ustaviti. Marsikaj, kar se le umetno blišči, razsvetljuje uže naprej prihodnji prevrat.

Dvakrat je bil nadškof Golmajer pri škofovskih konferencijah na Dunaji, ko je šlo namreč za izvrševanje konkordata ali za druge cerkvene zadeve v Avstriji.

*

V gosposko zbornico državnega zbora, katere ud je bil, je zahajal le malo. Morda, da so ga zadržavala škofijska opravila, ali pa ni hotel hoditi za to, ker ni maral biti priča svojih lastnih pobojev. Tako je rekel včasih on in so rekli tudi drugi škofje, češ, da pravi katoličan ne sme privoliti v postave, katere žalijo svobodo sv. Cerkve. Jaz nočem soditi, je li prav tako misliti in delati, samo toliko naj smem reči, da, če se tako postopa, imajo nasprotniki katoliške reči odprto pot in lahko zmagajo brez truda in boja. Kdo vé, ali bi bilo šlo vse tako, kakor je šlo, da bi bili mnogi in veljavni govorniki od katoliške strani povzdignili glas, kakor linški škof Rudigier? Denimo pa tudi, da bi bili lažiliberalci škofe prevpili in z večim številom pokazali svoje junaštvo, bilo bi to za škofa častno, saj bi padel v boji braneč resnico in za-njo trpeč. Za pravico trpeti, to je naša zmaga. — Govorim namreč o protiverskem viharji, ki je razsajal v Avstriji leta 1867. in pripihal grenak sad njenim ljudstvom. Nadškof Golmajer je z drugimi škofi vred prosil, protestoval, cerkvene pravice krepko branil — in duhovščina mu je bila za to hvaležna; toda njegovih škofovskih tovarišev prizadevanje ni imelo srečnega vspeha. Golmajer je obžaloval to nesrečo v tistem učenem pastirskem listu, ki ga je izdal leta 1868., v katerem daje duhovnom modre zapovedi, kako naj se zadrže v težavnih okolnostih svoje službe.

V Rim je nadškof dvakrat potoval: maja meseca leta 1862., da je bil priča slavnosti, ko so bili razglašeni za svetnike mučenci japonski, in ga je neumrljivi Pij IX. s prisrčno ljubeznijo sprejel, česar se je Golmajer vselej rad spominjal; in v drugo decembra meseca leta 1869., ko se je imel pričeti vatikanski cerkveni zbor. Vdeležil se je vseh občnih sej in kongregacij do sred marcija 1870. leta. Dne 3. avgusta 1871. je razglasil konstitucije in dekrete omenjenega zbora, kakor je bil l. 1865. „syllabus“ razglasil. Vatikanske sklepe je priobčil z jako primernim pastirskim listom, v katerem dokazuje, da ima zbor vsa znamenja občnega zbora, da so se vse posamne reči obširno in temeljito pretresale, na dolgo in široko razpravljale, ter da je imel vsakdo prosto besedo in prosto oddal svoj glas, kar so potrdili celó pošteni protestantje.

Golmajer je papeža Pija IX. odkritosrčno spoštoval in ljubil in visoko cenil tudi osebne njegove lastnosti. Leta 1872. se je udeležil velikanske zaobljubne procesije za sv. Očeta na Sveto goro (pri Gorici), dasi 76 let star. Imel je 40.000 pobožnih Pijevih in sv. Cerkve otrok okoli sebe. V spomin tega slavnega shoda svetogorskega, kateremu je menda malo enakih v zgodovini sv. Cerkve, postavili so l. 1877. zaobljubljen altar sred cerkve, ki ga je nadškof Golmajer 2. septembra tistega leta posvetil. Procesije leta 1872. se je vsikdar ginjenega srca spominjal.

V mnogih sitnostih in trudapolnih opravkih svoje škofovske službe, doživel je blagi knez le malo pa sladkih tolažeb. Imel je na pr. veselje in srečo, da je 15. avgusta 1863. slovesno kronal podobo Matere božje na otoku Barbani. To redko svečanost so poveličevali patrijarh beneški, mons. Alojzij Trevisanato, in nadškof videmski, mons. Andrej Casasola. — Ko se je l. 1876. (13. julija) osemstoletnica posvečbe slavne patrijarške bazilike oglejske, posvečene l. 1031. po patrijarhu Poponu, posvetil jo je nadškof Golmajer v drugo, ker je moralo zarad splošnih poprav po cerkvenih zapovedih tako biti. O tisti priliki je nosil nadškof-posvečevavec kristalno pastirsko palico Poponovo, ki se hrani v relikvijišči prvostolne cerkve v Gorici.

Škofov je Golmajer posvetil pet: dr. Dobrilo za Poreč, dr. Pogačarja za Ljubljano, dr. Glavino za Poreč (po odhodu mons. Dobrile v Trst), dr. Feretiča za Krk in dr. Zorna za Poreč (po odhodu dr. Glavine v Trst). Poslednji — mons. Zorn — je odličen cerkvenjak, prava cvetlica iz vrta metropolitovega. On ga je namreč izvolil in poslal v više izobraževališče na Dunaj; on ga je imel pri sebi v škofiji; on ga je imenoval bogoslovskega profesorja, postavil ga pozneje za direktorja centralnega bogoslovskega semenišča ter podelil mu častni in pravi kanonikat; on ga je slednjič v škofa posvetil 62 dni pred svojo smrtjo. Nadškof Golmajer je spoštoval in ljubil vse svoje duhovnike, kakor Kristus apostelje, ali dr. Zorn je bil njegov Janez apostelj, njegov ljubljenec. (O času konsekracije, ko je bil mons. Zorn nekega dne pri nadškofu pri obedu, rekel je sicer pozabljivi in razmišljeni starček proti drugim: „Der könnte mein Nachfolger werden“. Nekaj tednov po njegovi smrti se je pokazalo, da je bil dober prerok. (*Prestavljavec.*) Ko je šlo za konsekracijo ljubljanskega škofa dr. Pogačarja, šel je prvostolnik Golmajer sam v Ljubljano, katera je gojila za-nj zmiraj staro ljubezen. O tisti priliki je obiskal dvoje imenitnih božjih potov na Kranjskem: Matere božje cerkvi na Brezjah in na otoku blejskem; spremljala ga je povsod množica kranjskih duhovnov, ki je bila dvor 80letnega starčeka metropolita. Poveličevali so ga na vse načine in sosebno tudi s petjem, ki se je razlegalo po hribih in dolih gorenjskih. To, da je častitljivi prvostolnik obhodil svoj rojstni kraj in rajsko njega okolico, vzbudilo je v rojakih njegovih veliko navdušenost in veselje; mnogi časniki slovenski, nemški in italijanski so potovanje Golmajerjevo v jeseni 1875. obširno in zanimivo popisovali. V Radoljici ni našel več svojih drazih na rojstnem domu; spremenil ga je v ubožnico s primerno ustanovno zalogo; molil je na grobeh svojih starišev, prvih učiteljev i. dr. Tisti čas je obiskal drazega svojega prijatelja in znabiti prvega bogoslovca v Avstriji, Jerneja Widmerja, ki se je bil prostovoljno odpovedal škofijstvu ljubljanskemu in je mirno bival v Kranji — svojem rojstnem mestu. (Umrl je maja meseca 1883). — Ljubljana je vselej želela in večkrat izrazila željo, imeti dr. Golmajerja za svojega škofa; ali Bog je vse tako obrnil, da se te naravne želje niso uresničile.

V 28 letih škofovske službe je posvetil nadškof Golmajer kakih 400 duhovnikov; nekateri pa so bili iz sosednih škofij.

Dne 24. septembra 1871. leta je obhajal petdesetletnico svojega mašništva. Med drugimi raznojezičnimi slavospisi priobčenimi za tisto svečanost sestavil je tudi sedanji životopisec naslednji napis, ki priprosto našteva razne pomenjive dobe v nadškofovem življenji in ki ga je poslavljenec hranil obešenega na steni svoje sobe do smrti: Andreas . Gollmayr . Goritiensis . Archiepiscopus . et . princeps . solio . pontificio . assistens . sacrae . caesareae . majestati . a . penitioribus . consiliis . a . magna . cruce . ord . Leopoldi . plus . quam . annis . gestis . et . meritis . aetatem . dimetitus . in . sublimioribus . sacr . scientiae . studiis . Viennae . per . tres . annos . versatus . doctoris . lauream . consecutus . totidem . fere . in . animarum . cura . Labaci . prolusit . dein . sacrorum . dogmatum . ibidem . septennio . magister . juribus . ecclesiae . cum . imperiali . gubernio . componendis . Tergestum . decennio . subsequo . adscitus . augustissimo . deinceps . principi . in . negotiis . scholasticis . imperii . promovendis . Vindobonae . binis . lustris . ab . aulic . consiliis . ad . hanc . metropolit . sedem . novissime . evectus . tribus . de . viginti . annis . hucusque . charissimam . sibi . dioecesim . gubernans . docti . prudentis . mitissimi . praesulis . nomen . adeptus . hodie . XXX . septembr . MDCCCLXXI . sacerdotii . sui . annum . quinquagesimum . celebrat . res . ecclesiastica . omnimodis . incrementis . aucta . studia . theologica . suffalta . pro-

mota . domus . militiae . sacrae . candidatis . patefacta . illum . patrem . familiae . suae . bene . praepositum . renuntiant.

(Dalje prihodnjič.)

Politične stvari.

Govor poslanca dr. Riegerja

proti postavnemu proglašenji nemškega jezika za državni jezik 25. januarija 1884.

(Po stenografičnem zapisniku.)

(Dalje.)

Toda, gospoda moja, povrnimo se k svojim vprašanjem: ako ostanemo pri nazorih, kakor sem jih ravno razvijal in na katere se naši nasprotniki, gospodje od one strani tako radi opirajo, da mora država vse preskrbeti, potem je pa področje državnega jezika neizmerno. Gospod poslanec Lienbacher je rekel: „Državni jezik je jezik, ki ga država pri svojih najbolj imenitnih opravilih govori. Izgledov navesti je pa le enega vedel, namreč tega, da država pri nas državne in cesarstvene postave v nemškem jeziku izdava, da je nemški stavek v postavah prvotni, toraj nemški jezik državni jezik. Da gospoda moja, ako ne zahtevate več pod pojmom državnega jezika, kakor le toliko, glasoval bom za-nj z obema rokama. Toda po izborno centralističnih nazorih, katere imate o državi in njenem poklicu vas soditi, res ne vem, kako daleč da bi se vaše zahtevanje gledé državnega jezika podaljšati utegnilo.

Gospoda moja! Ne le ministerstvo, tudi cesarska namestništva, sodnije in okrajna glavarstva govoré v imenu države in državno službo opravljajo. Še več vam povem, tudi župani, redarji, čuvaji in orožniki opravljajo državno službo. Kdo mi je porok, da če boste pojem o državnem jeziku tako daleč raztezali, da ne boste zopet iz tega sklepali: „Tudi orožnik (žandar), čuvaj in berič ne sme drugače govoriti, kakor v državnem jeziku. (Prav dobro! na desni.) Germanizacija (ponemčevanje) bi iz tega nastala, da bi bilo strašno. (Smeh na levi.)

Saj vam je znano, da je država tu pa tam jako neprijetna. Kedar vam, na pr. davkar v hiši palce privija, je gotovo prav neprijeten patron, država pa tudi še prav robata in surova postane, ako z vami skozi usta beriča ali pa orožnika (žandarja) govori. Ali mora to morda nemščini na čast res vse nemško biti? Kje se potem državni jezik začenja, kje končuje? To ste nam pozabili povedati in ker se ne morem zanašati, da ne bi vmes prištulili reči, katere bi po mojem prepričanji za nas pogubljive, državi pa čisto brezkoristne bile, mi je zaradi tega nemogoče za „državni jezik“ glasovati. Sicer je pa resnica, da gospodom na levici ni nič na tem ležeče, da bi se jezikovna postava napravila, kajti v odboru se je predlagalo, da naj se točka „da se pridrži nemški jezik za državni jezik“ izpusti ali pa naj se za njo posebej glasuje, in nikdo iz one stranke (levice) ni hotel pritrditi. (Čujte! na desni). To nam je živ dokaz, da je bila gospodom glavna reč beseda sama v svojem nepristopnem pomenu, ki se ne dá ograditi in ne raztolmačiti. Zaradi tega so jo tudi podčrtali v poročilu manjšine v Wurmbrandovem predlogu.

Danes toraj se ne gre za vravnavo jezikovnih razmer pri tem predlogu, temveč za ustanovitev državnega jezika.

Gospoda moja, jaz mislim, da državnega jezika v tem smislu, kakor si ga vi želite, do danes še ni bilo, ali pa vsaj povsod ne, kajti v Dalmaciji država govorí laški, in je resnično ondi še dandanes laški jezik državni jezik in v Istriji ravno tako. Sicer pa država, kakor smo uže rekli, tudi skozi usta deželnih zakonov govori in to tudi v drugih, kakor v nemškem jeziku, kar mislim, da mí ne boste vtajali.

Izvršitve enega samega izključljivo državnega jezika pri toliko čudnih razmerah v celi državi dejanski ni, in si je tudi misliti ni mogoče, ker je dejanski nemogoča; da so gospodje na levici to težavo prav dobro spoznali, sklepam iz tega, ker so se med seboj večkrat pogovarjali, naj bi se Dalmacija in Galicija izvzela ter naj se jima odkaže posebno stališče. Gospoda moja, če vam je res toliko na enolični državi ležeče, kako pa pridete na tako misel? (Prav dobro! na desni.) Iz vsega moramo sklepati, da vam ni prav nič na tem ležeče, da bi državni jezik zaradi enoličnosti države vpeljali, temveč na tem vam je največ ležeče, da bi se temveč ko mogoče ponemčevalo, kolikor bi se vam ravno ponemčevati dalo. (Tako je! na desni.) In to je cele reči tajnost.

Toraj pravim, da se državni jezik v tem smislu in v tem področji, kakor si ji vi želite, ne dá vpeljati. Saj ga pa tudi potreba ni, kajti bili so časi, ko je naša država več državnih jezikov imela, pa je bila veča in mogočneja, kakor danes; kakor hitro bomo zasledili sredstvo za osrednjo oblast, katerega potrebuje za sporazumljenje, smo za državni interes uže zadosti skrbeli. Da je dandanes pri centralnih uradih nemški jezik večinoma in skoraj edino vpeljan in tudi še za naprej ostane, je očividno kakor na dlani. Kakor sem uže rekel, razmere so take in mi jim tudi nič ne ugovarjamo. Zato pa tudi ne razumem, ako ima nemški jezik uže tako veljavo zagotovljeno, kar tudi drugače mogoče ni, kaj je vam k temu potem še postave potreba? Gospod poslanec Lienbacher in gospod poročevalec manjšine sta z menoj enih misli, da se reč ravno ne dá predrugačiti.

Gospod poslanec Lienbacher je tudi te misli, da je to uže v naravi sami ležeče, da se s človekom, ki le slovaški govori, ne more francoski govoriti. Kaj ne, gospoda moja, da vam je brž ko ne znano, da je slovaščina dijalekt češčine. Razmera je nekako taka, kakor med solnograškim dialektom in med nemškim pismenim jezikom. Nečem verjeti, da je gospod poslanec Lienbacher sè svojo opazko slovaščino oziroma slovaški dijalekt zasramovati hotel, zgovoril je pa ob enem jako važno opazko, to opazko namreč, da je bedarija, da je ostudno, ako se govori s človekom v jeziku, katerega on ne razume, kateri mu je popolnem ptuj (prav dobro! na desni) in to, gospoda moja, je „punctum saliens“ (taka je).

Mi nečemo, da bi država, in naj ima tudi sto državnih jezikov, sè svojimi podaniki drugače govorila, kakor v jeziku, katerega razumejo (živahna pohvala na desni), ker je to ostudno, ker je krivično! In gospoda moja, kako resnično se je gospod poslanec Lienbacher ob neki drugi priložnosti izrazil rekše: „Nemec bi nikdar ne trpel in ves njegov naroden ponos dvignil bi se nasproti, ako bi se mu usojalo, da naj sprejema nagovore in pisanja od države bodi-si kakoršne koli v drugem kakor v svojem nemškem jeziku. Pri nas se pa to dan na dan godi, da podaniki prejemajo državna pisanja, katerih ne razumejo, ravno iz tega vzroka, ker mislijo, da je to potrebna posledica uradnega ali sodnijskega jezika.

Za to se toraj gre, da ne bomo več te krivice prenašali. Vprašam vas, ali se tako člen XIX. enakomerno goji? Vprašam vas pa tudi, kaj pa ima nemški narod

naših planinskih dežel od tega dobička, ako se pri nas državni kot službeni jezik tako raztegne, kakor se sedaj vsak dan godí.

Ali morda to narodno čut nemškega prebivalstva po planinskih deželah toliko povzdviguje, če se nam po oddaljenih kotih cesarstva v Bukovini, na obalih morja ali pa pri nas v Čehah dela, kar bi sami nikdar ne trpeli; ali se mar to vašemu narodnemu ponosu laska, da nam nagajate z jezikom, ako se uže moram naravnost izraziti (živahna pohvala na desni), katerega ne razumemo. Da pa po tem trdna zveza države in splošna zadovoljnost nikakor ne pridobi, ako se krene na taka pota, da vsled tega oboje le trpi, da se splošen napredek ovira, da je zato brezštevilno uradnikov potreba, da je cela gromada prestav iz enega jezika v druzega potrebna, da to vse mnogo časa in velikanske stroške zahteva, katere morajo tudi nemške in planinske dežele plačevati, tega, gospoda moja, morda niste premislili. Mislim, da sem dokazal, da nemški prebivalci nimajo nobenega dobička od izključljivega državnega jezika, mi vsi Nenemci pa imamo očividno zgubo od načina, kakor se preimenitno vprašanje v mnogojezični državi obravnava. Kdo ima toraj dobiček od tega? Da! Sedaj mi pride nekaj na misel. Morda, da je za veliko nemško reč, za reč Velikonemčije. Tu pa uže moram reči, gospoda moja, da mož, o katerem mi ne boste dvomili, da spada med največe možé, kar jih je Nemčija v teku stoletij imela, mož, ki je več naredil za velikost Nemčije sam, kakor pa milijoni druzih Nemcev, da se ta mož s politiko, ki jo vi Slovanom nasproti vganjate, nikakor ne strinja, da je ta mož vašo politiko obsodil z besedo, katere ne maram tukaj ponoviti, in da vam po časnikih, ki so od njega navdihnjeni, dan na dan dober svèt daje, da ne bi tako napadali Slovanov, temveč da bi s priprosto enakopravnostjo zadovoljni bili in da boste na ta način in le na ta način Avstriji in nemški reči več koristili, kakor pa tako, kot ste do sedaj postopali; in gospoda moja, ta mož, ki je več naredil za Nemčijo kakor milijoni druzih Nemcev in kakor vi vsi skupaj, kaj da je nemški reči koristno in gospod poslanec Tomaszczuk mi bo uže dovolil, da sem teh misli, da Bismark bolje razume, kaj nemškemu narodu koristi, kakor pa on. (Veselost na desni.)

Ako je pa stvar taka, da reči ni potreba in se tudi izpeljati ne dá, ako je ona Slovanom škodljiva, Nemcem pa nič ne koristi, in če je uže celó za velikonemško idejo brezvspešna, potem vas moram pa vendar le vprašati, kak smoter da naj bi imel državni jezik? Predlog grofa Wurmbranda ni druzega nego Geslarjev klobuk, ki ste ga semkaj pripravili, da bi Slovane ž njim poniževali (živahen ugovor na levi) in pa da bi jim pokazali, da ptuj rod nad njimi vlada. Je to vprašanje, ki nas na najbolj občutljivi strani zadene in o občutljivosti se ne dá prepirati.

Gospoda moja, občutki so včasih jako vplivni na državno življenje in prav lepo bi vas prosil, ako namreč o Avstriji pošteno mislite, česar se nadjam (čujte! čujte! na desni), da se nam ne dotikate strun, katere se pri nas preveč tresejo, da bi si dopasti dali, kar nas ponižuje in nam enakopravnost krati. Država bi za Boga ne imela nobenega dobička od tega in vi tudi ne.

Gospoda moja, z državnim jezikom je, kakor z državno vero. Državna vera, kar je toliko, kakor vladajoča vera in kjer je ta, ondi je tudi druga, ki se vladati daje, ki se zatira, ki hlapčuje. Da, gospoda, ako je v državnem interesu, da ima samo en jezik, mogoče je tudi, da bi bilo v njegovem interesu, le eno vero imeti. (Ugovor na levi.) Da, gospoda, kakor čudno se vam zdi, vendar ni novo; kdor je imel kedaj zgodovino v rokah, znano mu mora biti, da je bilo po trideset-letni vojski po celi Evropi znano načelo: „cujus regio, ejus religio“ (čegar vlada, tega vera) in da tudi v našem cesarstvu niso druge vere trpeti hoteli.

Po tem načelu se je pri nas zvršila protireformacija. Kdor pozna zgodovino, čisto nič ne bo dvomil, da je res tako. Pripoznavam pa, da danadnes ne bo nikdo tako neumne misli gojil.

(Dalje prihodnjič.)

Naši dopisi.

Z Dunaja 3. marca. (*Državni zbor; anarhisti.*) Državni zbor pretresa še zdaj, predno preide na razpravo budgeta, marsikatere pomenljive zastanke, in med temi omeniti nam je posebej one postave v brambo upnikov in pa zarubljenih zemljišč, po kateri uže toliko let kličejo kmetje in kmetijske družbe vseh dežel, izrekoma tudi kmetijska družba kranjska. Dolgo so se pričkali med seboj pravdarski doktorji zbornice gosposke in poslaniške, pretekli petek pa je vendar srečno pritrdila tudi zbornica poslancev zadnjemu sklepu gosposke zbornice, tako, da je zdaj le treba še najvišjega potrjenja, in potem takoj stopi v veljavo težko pričakovana postava.

Ravno zdaj razpravlja se in bode razprava jutri dokončana gledé postave zarad pridobivanja petroleja v Galiciji.

Med tem pa, ko ste samo po dve javni seji državnega zbora na teden, delujejo odseki na vse kriplje. Budgetni odsek je rešil proračun za leto 1884. in temeljito poročilo glavnega poročevalca grofa H. Clama kaže na kratko rečeno, da potrebščine tekočega leta presegajo zalogo za okroglih 40 milijonov, toda ta primanjkava zadeva redne potrebščine samo s 5 milijoni (toraj za 4 milijone menj kot v preteklem letu), ostalih 35 milijonov pa zadeva stroške za železnice in druge take izredne potrebščine. — Levičarji napovedali so po dr. Sturmu, da bodo tudi letos kakor vsako leto nasprotovali iz rečnih, pa tudi iz političnih razlogov.

Sploh pa so levičarji postali tako pohlevni, da jih je komaj spoznati, so se preveč opekli pri zadnjič sklenjenih obravnavah.

V davkovskem odseku bil je zaupen razgovor o predlogu zarad delavskih hiš, predloženem po Portheimu in pa o predlogu Lienbacherjevem zarad oproščenja hišno-razrednega davka pri praznih hišah. — Enako marljivo delujejo obrtnijski, delniški in še več druzih odsekov.

Tukajšnja policija segla je pretekle dni s krepko roko med anarhiste in posrečilo se ji je na Dunaji zagrabiti prav nevarnega človeka, ki je prišel iz Švice. Pripisuje se mu sokrivda pri umoru policijskega komisarja v Florisdorfu in je baje nameraval ponoviti morebiti enako hudodelstvo. V njegovem stanovanji našla je policija bombo 2 kilograma teško, zato pa ga je policija prijela na ulici, kjer se je dolgo branil, in na policaje streljal; tri je ranil in podili so ga policaji in občinstvo skozi veliko ulic, predno je bilo moč prijeti in premagati ga.

Ob enem prijela je policija več anarhistov v Budapeštu, obligacij oropanih pri Eisertu, pa žalibog, niso tam našli, kakor se je trdilo začetkom.

Iz Gorice 3. marcija. (Izv. dopis.) Tudi v Gorici bode imela kupčijska in obrtnijska zbornica prav kmalu volitve, ki bi morale Slovence toliko bolj zanimati, kolikor manj se ta zbornica ozira na interese slovenskih prebivalcev. Ta zbornica pošilja dva zastopnika v goriški deželni zbor, ki šteje na levici (laški strani) toliko poslancev, kakor na desni slovenski strani. Oba zastop-

nika kupčijske in obrtnijske zbornice pa sedita med laškimi poslanci, tako da sta ona dva vzrok, da nimajo Slovenci v deželnem zboru večine, čeravno je Slovencev na Goriškem velika večina. Kakor so razvideli Slovenci predlanskem, je bil proti predlogu dr. Tonklija za razširjenje volilne pravice ravno tisti zastopnik kupčijske zbornice, kateri je bil izvoljen skoro samo s slovenskimi glasovi. To pa je dokaz, da bi Slovenci utegnili, če tudi ne zdaj, s časom pa le prodreti tudi v kupčijski zbornici, in bi potem imeli vsaj enega deželnega poslanca večine v deželnem zboru. Zato pa nikakor ne dvomimo, da bi polit. društvo „Sloga“ ob tej priliki ne storilo svoje dolžnosti in še o pravem času tudi pri sedanji volitvi ne obudilo potrebnega gibanja med glasovalci slovenske strani. Prava politika se pripravlja, če tudi vé, da zaželjenih vspehov očitno ne more se doseči. Naši voditelji pa tudi vedó, da se tega načela niso držali in da so vsled tega mnogo zamudili.

Iz Novega mesta 29. febr. — Kakor ste morda iz druzih časnikov uže posneli, umrl je v Celji 23. t. m. naš bivši župan g. Mihael Kmetič. Pokojnik se je malo poprej poročil z gospó Valenčakovo iz Celja, kamor se je tudi preselil ter se vsled tega daljnemu županovanju odpovedal. Umrli bil je rodom Belikranjec, izšolal se je v Novem mestu ter je potem pri vojakih kot aktiven častnik služboval. Ves čas svojega življenja, bodi-si kot aktiven častnik ali sedaj kot stotnik v pokoju in župan bil je rajnki vedno odločen narodnjak. R. I. P.

Vsled odstopa M. Kmetiča bil je v seji mestnega zbora 16. t. m. županom našega mesta izvoljen gosp. dr. Albin Poznik. Prepričani smo, da se bode novi g. župan enako svojemu predniku, vsikdar za korist mesta, kakor tudi cele Dolenjske, katere metropola je Novomesto, potegnil.

Sliši se, da se letos zopet misli napraviti na Dolenjskem kmetijska razstava. Prav tako! Ustrajno in energično delovanje bode vendar le enkrat zaspano Dolenjsko nekoliko vzdramilo. Prava pomoč zboljšati žalostni stan Dolenjske je pa edino le ustanovitev kmetijske oziroma vinarske šole in pa železniška zveza naših pokrajin s planinskimi deželami in Hrvatsko. Bog nam daj kmalu to pomoč! A.

Dovje 28. febr. (*Tombola.*) Pustno nedeljo priredila se je pri nas tombola na korist revnih šolarjev. Prav obilo ljudstva se je zbralo in večinoma le dobrovoljnih ljudí. Vse hvalevredno se je obila množica obnašala pri igri. Nobenega sitneža ni bilo zraven, ki bi bil kalil ljubi mir in razdiral občno veselje. Še le proti jutru začela se je množica razhajati proti domu. Vsak je šel zadovoljen in vesel domu, čeravno ni nobenega dobitka dobil, zadovoljen je bil, da je bil deležen tako prijaznega in prijetnega večera in kratkočasa.

Nabralo se je za revno šolsko mladež nekaj čez 42 gld. čistega dohodka. Dobra pomoč ubogim učencem.

Hvala, najlepša zahvala bodi vsem, ki so k tolikemu znesku sè svojo radodarnostjo pripomogli!

Iz Ljubljane. (*Častno občanstvo.*) Občina blejska, kjer so, kakor znano, pri zadnjih volitvah v občinski zastop narodnjaki po hudi borbi sijajno zmagali proti onim tamošnjim elementom, kateri si ven in ven prizadevajo, rajskemu našemu Bledu natvesti nemško haljo, izvolila je soglasno gospoda deželnega predsednika barona Winklerja in deželnega glavarja grofa Thurna za častna občana.

— (*Pri dopolnilnih volitvah v trgovinsko zbornico kranjsko*), dovršenih pretekli četrtek zmagala je, kakor zmiraj pri prostih volitvah, narodna stranka sijajno. Izvoljeni so bili: a) v trgovinskem oddelku Vaso Petričić in Franc Kolman vsak z 196 glasovi, Janez Knez, Alfred Ledenig in Jože Lozar vsak z 192 glasovi. Nasprotni kandidatje E. Mayer, M. Treun, J. Zenari, L. Bürger in J. Kordin prejeli so po 61 do 58 glasov; b) v obrtnijskem oddelku izvoljen je J. Horak z 1893, M. Pakič pa z 1892 glasovi; v oddelku za véliko industrijo izvoljena sta Otomar Bamberg in Karol Mali vsak z 7 glasovi, J. Baumgartner pa s 6 glasovi; v oddelku za rudarje pa Pankrac Eichelter in K. Lukmann vsak s 15 glasovi. Narodna stranka v teh dveh oddelkih ni stavila svojih kandidatov.

— (*„Ljubljanskega Lista“*) slovenske večerne izdaje uradne „Laibacher Zeitung“ prva številka prišla je na svitlo pretekli četrtek dne 28. pret. meseca. „Ljubljanski List“ naglaša v svojem programu opravičene tožbe, da nemški deželni uradni časnik „Laibacher Zeitung“ ne zadostuje potrebam kranjske dežele, ker ga ogromna večina njenih stanovalcev, nezmožna nemščine, ne more čitati. — Razen uradnih naznanil v posnetku obeta „Ljublj. List“ v kratkih člankih poročati o vseh zanimivih prigodkih na obširnem polji politike, šolstva, občinskega življenja, trgovinstva itd. — Glavni namen svoj pa imenuje „Lj. List“ vsikdar poučevati slovenski narod in pospeševati njegovo blagostanje, in v ta namen bode zadovoljno odpiral svoje predale željam in nasvetom slovenskih rodoljubov.

Vrednik „Ljublj. Listu“ je profesor Šuklje, cena za celo leto v Ljubljani 6 gold., po pošti pa 10 gold.

— (*„Kmetovalca“ prva številka*) izšla je 1. t. m. na celi poli. Ker bode „Kmetovalec“ redno le na polovici pole izhajal, dodalo se bode tekom leta toliko priloge, da bodo čast. naročniki za zaostale številke meseca januarija in februarija odškodovani. Urednik novemu listu je g. Gustav Pirc, tajnik c. k. kmetijske družbe.

— (*Imenovanje*) Naučni minister imenoval je za okrajna šolska nadzornika za Radoljico profesorja A. Senekoviča, za Kočevje pa ravnatelja B. Hrovata; minister pravosodja pa je imenoval za adjunkta pri deželni sodniji ljubljanski dr. Kavčiča, avskultanta J. Stariča pa za adjunkta okrajne sodnije v Il. Bistrici.

— (*Davkovske knjižice.*) „Slov. Narod“ prinesel je pretekle dni telegram iz Ptuja, da je finančno vodstvo štajarsko ukazalo vsem tamošnjim davkovskim uradom naročiti si izključno nemških davkovskih knjižic, in ves svet bi bil po tem telegramu sodil, da se hočejo take knjižice vsiljevati slovenskim posestnikom. — K sreči telegram ni bil natančen, ker izpuščena je bila v njem pomenljiva beseda „tudi“. — Nek štajerski Slavofob se je baje pritožil, da je dobil nemško-slovensko davkovsko knjižico, in ker so učenjaki društva „Deutscher Schulverein“ baje dokazali, da slovenščina med Nemci zato tako silovito napreduje, ker je nekaj njegovih družabnikov davke plačevalo na nemško-slovenske knjižice, odpravila se je ta očividno proti nemštvu na južnem Štajarskem obrnjena nakana bodisi državne tiskarne ali pa vse sedanje nemštvu „sovražne“ vlade. — Če bi slovenski kmet nasproti nemščini v davkovski knjižici storil kaj enacega, potem pa bi popisal Dežman cele strani svojega lističa o fanatizmu Slovencev za dobo Taaffe-Winklerjevo na Kranjskem.

— (*Vreme.*) Po lepih solnčnih dnevih, kateri so nam raztopili v ravninah zeló vso zimsko poljsko odejo, nastopilo je zopet koncem preteklega tedna snežno vreme. Sušec kaže po svoji dolžnosti zavihan rep — in beraškega gnoja bo, kakor se kaže, letos dosti.

Dragi rojaki!

Pri dopolnilnih volitvah za kupčijsko in obrtnijsko zbornico zmagali so naši kandidatje z ogromno večino. Nad tem zahvaliti se imamo v prvi vrsti národnim volilcem, v drugi pa onim domoljubnim zaupnim možem po mestih in na deželi, kateri so s svojo delavnostjo in požrtovalnostjo pripomogli, da se je toliko národnih trgovcev in obrtnikov vdeležilo volitve.

Národni centralni volilni odbor ima prijetno dolžnost, zahvaliti se najtopleje vsem, ki so sodelovali pri sijajni národni zmagi.

V Ljubljani 1. marca 1884.

Za národni centralni volilni odbor
Dr. vit. Bleiweis-Trsteniški.

Novičar iz domačih in tujih dežel.

Z Dunaja. — Velikonočni ponedeljek odpeljeta se cesarjevič Rudolf in njegova soproga na potovanje v izhodne dežele in to tako, da se mudita nekaj časa v Carigradu in si ogledata tudi podonavske dežele Rumunsko in Srbsko. — Dunajski volilci pripravljajo se za volilni boj v tamošnji mestni zastop, strogo se uže ločite v tamošnjih krogih dve stranki, namreč nemškonarodna, sedanji vladi nasprotna stranka pod vodstvom levičarskih matadorjev v državnem zboru, in pa iz spravljivejše meščanske stranke. V tem obziru bo prav zanimiv izid predstoječih volitev.

Državni zbor nadaljeval je včeraj razpravo o postavi zarad pridelovanja petroleja na Gališkem, govoril je med drugimi tudi minister Falkenhayn, večidel seje izpolnila sta dolgočasna levičarska govornika Menger in Matscheko. — Prihodnjo sejo odločil je predsednik za petek in je na dnevni red stavil razun nadaljevanja razprave zarad petrolija tudi drugo branje državnega proračuna za leto 1884. Temu ugovarjala sta Tausche, ki je zahteval da se pred reši 3 poročil o peticijah, in pa Heilsberg, ki je zahteval da se tudi še pred obravnava postava o najvišjem računskem uradu, — pa pri glasovanju o tej zadevi obveljal je predlog predsednikov, vendar pa se bo po vsem tem splošen razgovor o proračunu pričel še le v soboto in od tega dne naprej bode zbornica zborovala dan za dnevom razun nedelj, od 10. ure zjutraj naprej.

Kolikor se sploh o delovanji državnega zbora čuje, želi vlada in tudi večina razun proračuna rešiti tudi še nekaj druzih važnejih postav, in se ima zato zborovanje nadaljevati tudi še po véliki noči.

Poročilo gosposke zbornice o odobrenji izjemnega stanja na Dunaji pritrjuje vladinim naredbam še odločneje, kakor zbornica poslancev, poročevalec je grof Belkredi.

Maribor. — Okrožna sodnija celjska ustavila je po zaslišanji državnega pravdništva izhajanje „Slov. Gospodarja“ in pa nemškega, tudi sedanji vladi prijaznega lista „Südsteierische Post“ zato, ker se baje njuna odgovorna vrednika sama čisto nič ne pečata z vredništvom. — To so vsikakor znamenja na površji sedajnosti, katerih tudi potrpežljiva vlada Taaffejeva ne bode smela prezirati.

Laška. — Preteklo nedeljo izročili so v Rimu kardinali papežu povodom šestletnice njegovega venčanja za papeža v adresi svoja voščila. Po zahvali za voščila omenjal je sv. oče o bolj in bolj rastočih zaprekah, katere se stavijo od vseh strani vladanji cerkve, posebno o bolj občutljivih in težkih, katere mu prizadeva Laška, ker te cerkev zadevajo v njenem središči in v njenem poglavarju. Izrekoma omenili so sv. oče zadnje razsodbe zadevajoče „propagando“, po kateri je ta prisiljena, svoja posestva spremeniti v dolžna pisma in jo s tem podvrže spremenljivosti javne rente, in pa ker oddajo in pa pomnoženje njenih kapitalov stori odvisno od državne oblasti. Z ozirom na posebnosti te naprave omenili so sv. oče na dalje, da ima propaganda namen širiti sv. vero in da je to poglavitno sredstvo v rokah papežev v izvršitev apostolata po vsem svetu, da mora tedaj imeti kakor papež sam najpopolnejšo neodvisnost od vsake posvetne oblasti. Njena posestva, katera je za omenjeni namen prejela od papežev in pa od katoliškega sveta, so nedotakljiva. Ta so tudi sploh v prejšnjih viharnih časih ostala nedotaknjena.

Iz teh razlogov vložil se je protest zoper najnovejšo razsodbo, ker žali prostost propagande pa tudi prostost in neodvisnost papeževo v izvrševanji njegove apostoljske oblasti. Zato opozorujejo sv. oče katoliški svet na to novo razžaljenje.

Dalje pravijo, da bodo kolikor mogoče dobro skrbeli za potrebe v upravi propagande in v nadi na pripomoč sv. kolegija in pa velikodušno podporo katoličanov podelili so nazočim apostoljski blagoslov.

Francoska. — Telegrami iz Tonkina od 1. t. m. naznanjajo: Francozi zasedli so sedem pagod (tempel) v kotu med Songkanom in kanalom. Zasedanje izvršilo se je dne 20. februarija brez boja s pomočjo enega batalijona ptujcev in ene baterije. Sovražniki pa so v noči od 25. februarija pagode dvakrat napadli, toda so ga naši z izdatnimi zgubami odbili. Francozi imeli so samo enega ranjenca. Koncentriranje (zbiranje) vojakov je dokončano.

Angleška. — Dinamit in peklenska mašina na vseh kolodvorih, take novice ponavljale so se dan za dnevom, tako da je tudi mrzlokrvnim Angležem začelo pripekati in v parlamentu se je ministru živahno ploskalo, ko je naznanjal, da hoče vlada najojstreje postopati zoper dinamitiste in da bode, ako treba, zbornico prosila za izjemna pooblastila.

Iz Egipta oziroma od rudečega morja, došla so zadnje dni vendar konečno enkrat tudi Angležem povoljna naznanila. Dne 29. preteklega meseca bojevala je angleška vojska celi dan krvav boj z uporniki na poti od Trinkitata proti Tokaru; Angleži zmagali so sicer po velikih zgubah vendar na vsem bojišči in vsled tega se je dne 2. t. m. tudi utrjeno mesto Tokar udalo.

Koj po teh zmagah raznesla se je neverjetna novica, da hoče Angleška takoj umakniti iz Egipta vso svojo vojsko, pa ministerski predsednik Gladston preklical je v javni zbornici ono čudno govorico. General Gordon v okrajih pod Hartumom ni opravil ničesar s svojo politiko in uradno se potrjuje, da so poskušnje njegove po vsem spodletele.

Žitna cena

v Ljubljani 27. februarja 1884.

Hektoliter: pšenice domače 8 gold. 12 kr. — banaške 8 gold. 46 kr. — turšice 5 gold. 53 kr. — soršice 6 gold. 70 kr. — rži 6 gold. — kr. — ječmena 5 gold. 20 kr. — prosa 5 gold. 70 kr. — ajde 5 gold. 53 kr. — ovsa 3 gold. 25 kr. — Krompir 3 gold. 20 kr. 100 kilogramov.

Odgovorni vrednik: Gustav Pirc. — Tisk in založba: J. Blaznikovi nasledniki v Ljubljani.